

Dergiler Arasında: Dergâh, Hayat, Ma'lûmât ve Bilgi Mecmuaları

Abdullah UÇMAN*

I. Dergâh Mecmuası

15 Nisan 1337–5 Kânun-ı sâni 1339 (15 Nisan 1921–5 Ocak 1923) tarihleri arasında İstanbul'da 15 günde bir olmak üzere toplam 42 sayı yayımlanan *Dergâh* mecmuası, etkileri bakımından Mütareke döneminin önde gelen fikir, sanat ve edebiyat dergilerinden biridir. Mesul müdürü Mustafa Nihat (Özön) olmakla beraber, derginin fikrî muhtevası Yahya Kemal, Yakup Kadri ve Mustafa Şekip tarafından belirlenmiştir.

Millî Mücadele günlerinin ümit ve heyecan dolu havası içinde yayın hayatına giren dergi büyük ölçüde Yahya Kemal'in (Beyath) fikir, görüş, zevk ve estetik anlayışı doğrultusunda çıkmıştır. Nitekim Yahya Kemal başyazar olarak dergide sadece edebî ve fikrî muhtevalı yazılar yazmakla kalmamış, çok defa diğer yazarlara da yön vermek suretiyle bir bakıma mecmuanın politikasını belirlemiştir.

Dergi, büyük bir kısmını Dârülfünun Edebiyat Fakültesi'nde okuyan genç aydınların meydana getirdiği şair ve yazar kadrosu ile daha çok tarih ve kültüre dayalı yeni bir milliyetçilik anlayışı geliştirmiştir. Yahya Kemal bu yıllarda, daha önce Paris'te Albert Sorel'in derslerine devam ederken benimsediği "tarih ortasında Türklüğü aramak ve bulmak" anlayışı içinde, aynı ekole bağlı Camille Julien'in, "Fransız milletini bin yılda Fransa toprağı yarattı" görüşünden hareketle bizim de "1071 Malazgirt Zaferi'nden sonra Anadolu'ya, sonra Rumeli'ye, daha sonra İstanbul'a yerleşerek yepyeni ve yaratıcı bir millet olduğumuz" tezini ortaya atmıştı. Bu tarih, sanat ve kültür milliyetçiliği yerli ve millî kaynaklara dayanan, millî hayatı yaşanmakta olan zaman ile geçmişte arayan ve onu Türk tarih ve coğrafyasının içinde değerlendiren yeni bir anlayıştı. Dergide yayımlanan yazıların büyük bir kısmında, bütünüyle "kaynaklar" anlamında düşünülen derginin adından başlayarak artık kaybolmakta olan bütün bir Şark dünyasının ruhu, duygu ve düşünce planında yeniden canlandırılmaya çalışılmıştır. Özellikle Dârülfünun felsefe müderrisi Mustafa Şekip'in (Tunç) makaleleri, Fransız filozofu Henri Bergson'dan yaptığı tercüme ve onun hakkındaki incelemeleri, İsmail Hak-

* Prof. Dr., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

kı'nın (Baltacıoğlu) yazıları, Yakup Kadri'nin (Karaosmanoğlu) "Erenlerin Bağından" başlığı altında yazdığı mensur şiirler, tekke ve divan şairlerinden seçilen parçalar ve onlar üzerinde yapılan araştırmalarla modern-mistik bir hüviyet kazanan dergi, tarihî, manevî ve kültürel değerlere dayanan bir sanat anlayışını savunmuştur. Dergide ayrıca Yahya Kemal'in temsil ettiği "şiirde mükemmellik" ile Ahmet Hâşim'in "saf şiir" fikri yeni Türk şiirinin estetiğini kurmuş ve Ahmet Hamdi Tanpınar daha sonraki yıllarda bu yolu devam ettirmiştir. Yaşayan Türkçe düşüncesinin de *Dergâh* mecmuasından, özellikle Yahya Kemal'in dil anlayışından doğmuş olduğu söylenebilir.

XX. yüzyılın başlarından itibaren çeşitli yayın faaliyetleriyle Türkiye'de de yayılan ve taraftar bulan pozitivism ve materyalizm, İslâmcı görüşü savunan çevrelerin yanında *Dergâh* mecmuasında da ciddi bir tepkiyle karşılanmıştır. Pozitivism ve özellikle mekanizme karşı *anti-intellectualisme*'de birleşen Mustafa Şekip, Mehmed Emin (Erişirgil) ve İsmail Hakkı, Bergson'la birlikte E. Boutroux ve W. James'in görüşlerinden hareket ederek dergide şu anlayışı savunmuşlardır: Müslüman-Türk halkının Anadolu'da vatanını işgal eden düşmana karşı canla başla sürdürdüğü mücadele gerçek bir ölüm-kalım savaşıdır. Böyle bir durumda başarının sırrı, ancak vasıta olarak bir değer taşıyan sayı, ölçü, pozitif ilim ve teknolojide değildir. Yeni bir hayat hamlesinden doğacak olan başarı kemiyete karşı keyfiyetin, mekanizme karşı yaratıcı hamlenin zafere olacaktır. Bu sebeple, Yahya Kemal'in derginin ilk sayısında yayımlanan ve bu hareketin bir nevi beyannâmesi kabul edilen "Üç Tepe" adlı makalesiyle Mustafa Şekip'in "Hakiki Hürriyet" ve İsmail Hakkı'nın "Kerbelâ'ya Giden Derviş" adlı makaleleri son derece dikkati çekicidir.

Mütareke ve Millî Mücadele döneminin en önemli, seviyeli fikir ve edebiyat anlayışını temsil eden *Dergâh* mecmuasında imzaları görülen seksenin üzerinde şair, hikâyecisi, ilim adamı, yazar ve mütercim bulunmaktadır. Bunların bir kısmı eserleri tercüme, ictibas veya yeniden yayımlanan kişilerdir. Bizzat yazı yazan devrin tanınmış kalemleri arasında Yahya Kemal, Ahmet Hâşim, Yakup Kadri, Falih Rıfkı (Atay), Halide Edip (Adivar), Ruşen Eşref (Ünaydın), Abdülhak Şinasi (Hisar) ve Mustafa Nihat derginin edebî ve fikrî yönünü; Ziya Gökalp, Köprülüzâde Mehmed Fuad, Mehmed Hâlid (Bayrı), Hüseyin Nâmık (Orkun) tarih ve edebiyat tarihi yönünü; Mustafa Şekip, Mehmed Emin ve İsmail Hakkı felsefî tarafını oluşturmuş; Fevzi Lutfi (Karaosmanoğlu) ise "İstanbul'un On Beş Günü" başlığı altında tarih sütunlarını idare etmiş ve zaman zaman da kitap tenkitleri yazmıştır. Dergide sürekli imzaları görülen ve zamanla yeni Türk edebiyatının belli başlı şahsiyetleri arasında yer alacak olan diğer şair ve yazarlar arasında şunlardır: Ahmet Kutsi (Tecer), Ahmet Hamdi (Tanpınar), Ali Mümtaz (Arolat), Necmettin Halil (Onan), Kemalettin Kâmi (Kamu), Şükûfe Nihal (Başar), Halil Vedat (Fıratlı), Hasan Âli (Yücel), Nurullah Atâ (Ataç); bunun yanı sıra önceki nesilden de Sâmih Rifat, Kilisli Muallim Rifat (Bilge) ve pedagoğ Sâtu Bey.

O sırada Anadolu'da bütün hızıyla devam etmekte olan Millî Mücadele'nin bazan bedbin, çok defa ümit dolu havasını yansıtan, millî ve ruhî değerlere de ön planda yer veren dergide şiir, makale, tenkit, musahabe yanında edebiyat tarihi, tiyatro, biyografi, dil, mûsiki, felsefe ve mimarî alanlarında da telif ve tercüme birçok yazı yayımlanmıştır. Bunlar arasında Ahmet Hâşim'in poetikası kabul edilen ve daha sonra *Piyâle Mukaddimesi* olarak tanınan "Şiir Hakkında Bazı Mülâhazalar" adlı makalesi *Der-*

gâh'ta neşredilmiş, ayrıca Ahmet Hâşim'in *Göl Saatleri* (İstanbul, 1327/1921) adıyla bir araya getirdiği şiirleri de *Dergâh* yayınlarının ilk kitabı olarak çıkmıştır.

II. Hayat Mecmuası

Cumhuriyet'in ilânından üç yıl sonra, yeni hükümet merkezi Ankara'da yayın hayatına giren ve 2 Aralık 1926'dan 30 Aralık 1929'a kadar yayımlanan *Hayat* mecmuası, kuruluş yıllarında Cumhuriyet düşüncesinin sesi olarak kabul edilen bir fikir ve edebiyat dergisidir.

Haftalık periyotlarla yayımlanan dergi üç yılı dolduran yayın süresi içinde, her sayısı kapak dışında yirmi büyük sayfa hacminde 6 cilt tutan 146 sayılı bir koleksiyon meydana getirmektedir. İlk iki yıl eski harflerle yayımlanıp Latin alfabesinin kabulü üzerine 1928 Ağustos'undan itibaren okuyucusunu yavaş yavaş bu harflere hazırladık-tan sonra 29 Kasım'dan (nr. 105) itibaren de tamamen yeni harflerle basılmıştır. Marif Vekâleti'nin maddî ve manevî desteğini gören dergi 3 Mayıs 1928'e kadar Mehmed Emin'in (Erişirgil), ardından Nâfi Atuf'un (Kansu) birkaç sayı süren mesul müdürlüğünden sonra kapanıncaya kadar da Faruk Nâfiz'in (Çamlıbel) yönetimi altında çıkmıştır. *Hayat* mecmuası, aynı mahiyette başka bir dergi bulunmadığından, kapanışı kültür hayatında büyük bir boşluk meydana getiren *Yeni Mecmuâ*'nın (1917–1923) yerini alabilen bir dergi olmuştur. Oradaki imzaların birçoğu burada da yer alırken genç nesilden yeni kalemlerle de zenginleşen yeni bir kadro meydana getirmiştir.

Derginin ilk sayısında Mehmed Emin'in, amaçlarının gençliğe ilim sevgisini aşılama- mak olduğunu, gençliğin Cumhuriyet inkılâbına olan borcunu ancak bu şekilde ödeyebileceğini belirten bir yazısı, her sayının ilk sayfasında *Hayat* başlığı altında da Nietzsche'nin, "Hayata, daima hayata... Dünyaya daha çok hayat katalım!" sözü derginin yayın politikası doğrultusundaki prensiplerini ifade etmektedir. Geniş bir aydın zümreye hitap eden bir kültür dergisi hüviyetinde hazırlanan *Hayat*, yayımlandığı üç yıl boyunca özellikle Cumhuriyet inkılâplarının ve Cumhuriyet rejiminin dayandığı fikrî ve kültürel temellerin oluşturulmasında ve bunların okur-yazar kitle tarafından benimsenmesinde önemli bir rol oynamış, dergideki yazılar hep bu çerçeve dâhilinde yazılmıştır. Mehmed Emin, "İnkılâbımızı Tanıttırmak Hususunda Vazifemiz" başlıklı yazısında Türk inkılâbının zulme uğramış bütün Şark dünyasını da uyandıracağını belirtir ve inkılâbı yabancıların gördüğünden, fakat mahiyetini anlayamadıklarından dolayı, inkılâbın âmîl ve sebeplerinin tahlil edilip bir ideoloji şekline konulmasını teklif eder (12 Mayıs 1927, sy. 24, s. 461–462). Çoğunu Mehmed Emin'in kaleme aldığı başmakalelerin hemen hepsinde inkılâplardan söz edilmekte ve her konu bu bakış açısından ele alınmaktadır.

Dergi yazarlarının sık sık ele aldıkları konulardan biri de, özellikle II. Meşrutiyet'ten sonra farklı şekillerde yorumlanan milliyetçilik kavramıdır. Yazılarında zaman zaman Ziya Gökalp'in milliyetçilik anlayışına da karşı çıkan bazı yazarların yeni yorum ve tarifler getirerek milliyetçiliği Türkiye sınırları içinde çağdaş bir devlet oluşturma şeklinde ortaya koydukları görülmektedir. Aynı konuları dergideki yazılarında da işleyen Mehmed İzzet, *Milliyet Nazariyeleri ve Millî Hayat* (İstanbul, 1923) adlı kitabında *milliyeti*, "bir vâkıa olmaktan ziyade ilmî ve felsefî bir terbiyenin mahsulü bir

mefkûre, bir irade, şuurlu bir iman gibi” kabul ederken, Köprülüzâde Mehmed Fuad da “Cumhuriyet’in Yıldönümü” adlı yazısında milliyetçiliğin gayesini şu şekilde özetler: “Milletimizi Avrupa’nın en mesut ve müreffeh ve en mütemeddin memleketleriyle aynı seviyeye çıkarmadan evvel gayemize vardığımızı ve istirahatata hak kazandığımızı iddia edemeyiz.” (3 Teşrin-i sâni 1927, sy. 49, s. 441).

Bu devir yazarlarının “çağdaşlaşmak” karşılığında devamlı olarak kullandıkları kavramlardan biri de “asrileşmek”tir. Onlara göre yeni Türk devleti her alanda modern fikirleri ve çağdaş Batı medeniyetinin esaslı olan ilim ve tekniği mutlaka almalıdır. M. Mermi, “Milliyetçilik ve İlimler” adlı makalesinde milliyetçiliğin modern toplumun faal vâkılarından biri olduğunu ileri sürerek milliyetçilikle modern ilimler arasında ilişki kurar (2 Kânun-ı evvel 1926, sy. 1, s. 15–16). Zeki Mesut (Alsın) “Avrupalılaşmak, Asrileşmek” başlıklı yazısında, çok kullanılmaktan dolayı bu iki kavramın âdeti yıpranmış ve gerçek anlamlarını kaybetmiş olmasına dikkat çekerek bunu millî tekâmülümüz bakımından zararlı bulur (23 Kânun-ı evvel 1926, sy. 4, s. 66–67). Sadri Edhem (Ertem) ise “Türk İnkılâbının Karakteri” adlı yazısında asrileşme tarzı arasında bir ilişki kurar (16 Haziran 1927, sy. 29, s. 53–54). Necmeddin Sâdık’ın (Sadak) “Yeni Ahlâk” adlı başmakalesi de (17 Şubat 1927, sy. 12) bu açıdan tipik bir zihniyeti yansıtmaktadır.

Cumhuriyet devrinin sayı itibarıyla en geniş yazar ve şair kadrosunda, bu dönemin modern düşünce ile milliyetçi görüşü bir arada benimsemiş seçkin şahsiyetleri ve memleketçi eğilimdeki sanatçıları bir araya getiren *Hayat* mecmuasının Batılı düşünceye açık tuttuğu sayfalarında Türk millî kültürünü ve tarihini yeni bir zihniyetle ele alıp işleyen yazılar da ön planda yer alır. Felsefe, sosyoloji, tarih, edebiyat tarihi, iktisat, hukuk ve iktisat tarihi, sanat, sanat tarihi, mimari, güzel sanatlar ve sosyal hüviyetiyle kadın konularına ayrılan bu sayfalar dönemin tanınmış imzalarını taşımaktadır. Başlangıçta başmakalelerini Mehmed Emin ile Avni Başman’ın kaleme aldığı dergide sosyolojiyle ilgili yazılar genellikle M. Mermi, Ziyaeddin Fahri (Fındıkoğlu) ve İsmail Hakkı (Baltacioğlu); felsefe yazıları Mehmed Emin, Mehmed İzzet ve Mustafa Şekip (Tunç); Türkiyat, edebiyat ve kültür tarihi araştırmaları Köprülüzâde Mehmed Fuad, Ali Cânip (Yöntem), Mehmed Hâlid (Bayrı), Nahid Sırrı (Örik), Nurullah Atâ (Ataç) ve Ahmet Cevat (Emre); tarih yazıları Ahmed Refik (Altınay); mimarlık ve sanat tarihi yazıları Mehmed Vahid; mûsiki nazariyatı ve tarihi yazıları Halil Bedî (Yönetken) tarafından kaleme alınmıştır. Terbiye ve spor konularını Selim Sırrı (Tarcın), yeni Türkiye’de kadının yeri ve yeni kadın anlayışı konularını ise Tezer Hanım (Taşkıran) yazmıştır.

Cumhuriyet’in milliyetçilik ve çağdaşlık prensiplerine inanmış bir kadro tarafından çıkarılan dergide Türk dili, Türk tarihi, Türk edebiyatı ve Türk güzel sanatları çağdaş ve millî bir görüşle ele alınmış, hatta bazı yazarlar Cumhuriyet devrini “millî bir rönesans” olarak tanımlamıştır. Dergide bu anlayış doğrultusunda dil, edebiyat, tarih, felsefe, güzel sanatlar, yeni lisan görüşü, yeni Türk kadını ve yeni maarif sistemiyle yeni kültür kurumları konularında pek çok yazı yayımlanmış, yeni yorumlar yapılmıştır. Aynı zamanda çeşitli şair ve hikâyecilerin şiir ve hikâyelerinde özellikle memleket edebiyatı yapıldığı ve Anadolu coğrafyası temasının yoğun bir şekilde işlendiği dikkati çekmektedir.

Dönemin diğer yayınlarında olduğu gibi, konu itibariyle bu kadar çeşitlilik gösteren *Hayat* mecmuasında da, biraz da devrin havası dolayısıyla, dinî konular hemen hemen hiç ele alınmamıştır. Buna karşılık özellikle başyazılarda eski inançların artık bir “mütehâse” (fossil) olduğu, yeni nesillerin bunlara inanmadığı, örnek aldığımız Batı toplumlarında da dinin giderek değerini ve anlamını kaybetmekte olduğu sık sık vurgulanmıştır. Hasan Âli'nin (Yücel) “Yeni Hayat” şiiriyle (2 Kânun-ı evvel 1926, sy. 1) Fazıl Ahmed'in (Aykaç) pek çok didaktik şiiri benzer düşünceleri tekrarlayan örneklerdir. Bu olumsuz değer yargılarının bir sonucu olarak toplumlar için vazgeçilmez bir unsur olan dinî akîdelerin yokluğunda bunların yerini dolduracak yeni inançların konulması kaçınılmaz olarak gösterilmiştir. Mehmed İzzet, bu konuda İslâmiyet'te Hıristiyanlık'ta olduğu gibi teceddüt olamayacağı kabul edilirse, “Eski imanın yerine yeni bir iman ikamesi lâzımdır” diyerek bu inancın demokrasi, terakkî ve ilim olmasını teklif eder (14 Temmuz 1927, sy. 33). Köprülüzâde M. Fuad ise, “Laik mekteplerde dinî telkinlere yer yoktur. Onun yerini dolduracak olan yalnız ilim değil mefkûre de gerekir” demektedir (31 Mayıs 1928, sy. 79). Necmeddin Sâdık, dinî ahlâk yerine akli ahlâk ve laik ahlâk kavramlarının gereğinden bahsetmektedir (17 Şubat 1927, sy. 12). Çoğu defa başyazılarda, bazan diğer makalelerde metafizik aleyhinde yer yer materyalist, Darwinist, daha yaygın olarak da pozitivist görüşün hakim olduğu görülmektedir. Mehmed Emin, “Eski ve Yeni Neslin Düşünceleri Arasındaki Farklar” adlı yazısında hakikat için tecrübeden başka herhangi bir ölçü kabul etmemekten bahseder (16 Kânun-ı evvel 1926, sy. 3).

Başta Köprülüzâde M. Fuad'ın yazıları olmak üzere dergide divan şiirini, hattâ Tanzimat'tan sonra değişen şiiri İran veya Batı taklidi olarak değerlendiren yazılar da çıkmıştır. Çoğunu Halil Bedî'nin kaleme aldığı mûsikiyle ilgili yazılarda da klasik Türk mûsikisi yerilmiş, buna karşılık, bizim için halk mûsikisinden faydalanan bir Batı mûsikisi tarzının uygun olacağı tezi savunulmuştur.

Uzunca bir süre dergiyi meşgul eden konulardan biri de Bursa'daki Amerikan Koleji öğrencilerinden üç Türk kızının Hıristiyanlığı kabul etmesidir. Olayın üzerine hassasiyetle eğilen dergide meseleyi tahlil eden, sebep ve sonuçlarını ele alan yedi makale yayımlanır (2 Şubat–8 Mart 1928, sy. 62–67). Bu yazılarda Türkiye'deki yabancı okulların din ve kültür misyonuna dikkat çekilmekte ve bunun bir kültür buhranının işareti olduğu belirtilmektedir. Köprülüzâde M. Fuad, Mehmed Emin ve Mustafa Şekip'in yazdığı makalelerde, olayın sadece Müslümanlıktan değil daha da önemlisi Türklükten çıkmak şeklinde düşünülmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Çankırlı Ahmed Talât'ın (Onay) İstiklâl Marşı'nın güftesinin de, bestesinin de güzel olmadığını, yeni bir millî marşa ihtiyaç duyulduğunu belirten bir yazısı (8 Mart 1928, sy. 67) daha sonra Nuri Refet imzalı başka bir yazıyla desteklenmiş, Aka Gündüz'ün de konuyla ilgili bir yazısından söz edilmiştir (12 Nisan 1928, sy. 72).

Ali Cânîp, “Edebiyat Tedrisâtının Yeni Vechesi Çocukları Kozmopolit Yapar mı?” adlı makalesinde, okullarda Batı edebiyatına yer verilmesi konusu üzerinde durmuştur. Ona göre yeni Türk devleti milliyetçi olmakla beraber aynı zamanda Garpcıdır da; böyle olunca gelişecek yeni kültürde Batı kültürüne de önemli ölçüde yer verilmelidir. Yazara göre milliyetçilikle Batı kültürü arasında herhangi bir tezat söz konusu değildir (1 Kânun-ı evvel 1927, sy. 53).

Dergide, sonraki yıllarda önemle hatırlanan veya kaynak olarak baş vurulan bazı hâtıra, inceleme ve araştırmalar da görülmektedir. Bunlar arasında Mustafa Necati'nin "İstiklâl Mücadelesi Hâtıraları" (2 Kânun-ı evvel 1926-27 Kânun-ı sâni 1927, sy. 1-9), Celâl Esat'ın (Arseven) "Türk Sanatında Tezyinât" (sy. 20, s. 9, 14) adlı incelemesi, Köprülüzâde M. Fuad'ın "Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluşu Meselesi" (sy. 19, s. 17-18), Ahmed Refik'in çeşitli sayılardaki Osmanlı tarihiyle ilgili makaleleri bunlardan bazılarıdır.

Dergi zaman zaman bazı özel ilâveler, özel sayı veya sayfalar da yayımlamıştır. Meselâ 2. sayıdan başlayarak her sayıda bir *Faust* ilâvesi verilmiş, bunlar sonradan bir kitap haline getirilmiştir (*Faust*, çev. Galib Bahtiyar, İstanbul, 1926). Büyük Türk edibi Süleyman Nazif'in ölümü üzerine 7. sayının (13 Kânun-ı sâni 1927) bir bölümü, devrin ünlü mimarı Kemâleddin Bey'in ölümü üzerine 34. sayı (21 Temmuz 1927), Maarif Vekili Mustafa Necati Bey'in ölümü üzerine de 111. sayı (10 Kânun-ı sâni 1929) onların hâtırasına ayrılmıştır. Ayrıca 15. sayıda (10 Mart 1927) "Aziz Ölülerimiz" başlığı altında Ömer Seyfeddin'e ait bir bölüme, 16. sayıda da (17 Mart 1927) "Türk Teceddüt Tarihinin Mühim Bir Sıması" adı altında İhsan Bey'in (Sungu) "Mahmud Râif Efendi ve Eserleri" başlıklı uzunca bir yazısına yer verilmiştir. *Hayat*'ın 23 Nisan 1927'de yayımlanan 21. sayısı fikrî, kültürel, edebî, tarihî, ziraî ve iktisadî yönleriyle ele alınıp işlenen Ankara için bir özel sayı olarak, 92. sayısı da (30 Ağustos 1928) Kadın özel sayısı olarak çıkmıştır.

Hayat mecmuası 1929 yılından itibaren ilk günlerdeki muhteva zenginliğini yavaş yavaş kaybetmeye başlamış ve giderek bol miktarda tercüme yazıların yayımlandığı bir edebiyat ve eğitim, hatta biraz da magazin dergisi hüviyetini almıştır. 135. sayısından (15 Temmuz 1929) sonra yayınında bazı düzensizlikler ve gecikmeler görülmeye başlanan dergi, 146. sayıdan sonra "yeni tertip" adı altında sayfaları artarken boyutları küçülen bir şekle girmiş, yeni bir numaralandırılış ile 1930 yılının Ocak-Mayıs ayları arasında eski hüviyetini kaybetmiş olarak beş sayı daha çıktıktan sonra kapanmıştır.

Daha önce anılanlardan başka çeşitli konularda inceleme ve araştırmaları, edebî ve fikrî yazıları, şiir, hikâye veya tercümeleleriyle dergide yer alan bazı isimler şunlardır: Sabiha Zekeriya (Sertel), Mustafa Nihat (Özön), Fâik Sabri (Duran), Peyami Safa, Yakup Kadri (Karaosmanoğlu), Halil Vedat (Fıratlı), Galip Atâ (Ataç), Kemal Zâim, Fahreddin Kerim (Gökay), Cemil Sena (Ongun), Mehmed Safvet, İsmail Hikmet (Ertaylan)'in makaleleriyle; Ahmed Hâşim, Abdullah Cevdet (Karlıdağ), Faruk Nâfiz (Çamlıbel), Halit Fahrî (Ozansoy), Ömer Bedreddin (Uşaklı), Necmettin Halil (Onan), Halide Nusret (Zorlutuna), Şükûfe Nihal (Başar), Sabri Esat (Siyavuşgil), Ahmet Hamdi (Tanpınar), Ali Mümtaz (Arolat), Behçet Kemal (Çağlar), Rıfki Melûl (Meriç), Celâl Sahir (Erozan), Enis Behiç (Koryürek), Necip Fazıl (Kısakürek), Yaşar Nabi (Nayır), Vasfi Mahir (Kocatürk), Salih Zeki (Aktay), Arif Nihat (Asya)'ın şiirleri; Memduh Şevket (Esendal), Reşat Nuri (Güntekin), Aka Gündüz, Ercümen Ekrem (Talu), Kenan Hulûsi (Koray)'nin hikâyeleri yayımlanmıştır. Dergide ayrıca Albert-Louis Gabriel, Vasilij Viladimiroviç Barthold, Edward Granville Browne, Tadeusz Kowalsky gibi şarhiyatçıların Hasan Cemil (Çambel) ve Galib Bahtiyar tarafından tercüme edilmiş çeşitli makalelerine de yer verilmiştir.

III. Ma'lûmât Mecmuası

11 Mayıs 1311–7 Ağustos 1319 (23 Mayıs 1895–20 Ağustos 1903) tarihleri arasında toplam olarak 423 sayı yayımlanmış olup Türk basın tarihinde Baba Tâhir adıyla tanınan Mehmed Tâhir tarafından çıkarılmıştır.

II. Abdülhamid devrinin önde gelen ilmî, fennî ve edebî muhtevalı dergilerinden biri olan *Ma'lûmât*, yayımlandığı dönem itibarıyla Türk edebiyatında çeşitli grupların ortaya çıktığı bir sırada edebî ve kültürel faaliyetlerin gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır. Devrin diğer mecmualarından farklı olarak bazı resim ve fotoğraflar ihtiva ettiğinden dolayı *Musavver Ma'lûmât* adıyla da tanınan derginin ilk sayısında çıkış amacı şu şekilde açıklanmıştır: Hukuk, iktisat, ahlâk, din, eğitim, pedagoji, biyoloji, ziraat, askerlik, ticaret, maarif, tıp, tarih, mûsiki, coğrafya, kimya, astronomi, elektrik, fotoğrafçılık, dil, edebiyat, kadın, aşk, aile ve diplomasi gibi pek çok alanda yerli ve yabancı bütün faaliyetlerden okuyucular haberdar edilecek; edebî sahada tanınmış yerli ve yabancı yazarların eserleri ve şahsiyetleri tanıtılacak, ayrıca dünyada ne olup bittiğine dair son haberler verilecek; yeni buluşlarla önemli siyasî olaylar da belli bir bakış açısından değerlendirilecektir. Dergideki “İcmâl-i Edebî” sütununda ise bir hafta boyunca gerek Osmanlı, gerekse Avrupa basın ve edebiyat çevrelerinde görülen dikkate değer gelişmeler duyurulacaktır.

8 yıl boyunca yayımını aksatmadan sürdüren *Ma'lûmât*, izlediği tutarlı yayın politikası sayesinde Osmanlı ülkesinin hemen her tarafında ilgiyle okunan ve aranan bir dergi olmuştur. Akdeniz ve Ege adaları ile Kıbrıs, Balkanlar, hatta Mısır'dan gelen çeşitli haber, yazı ve mektuplar zaman zaman dergi sayfalarında yer almıştır. *Ma'lûmât* Türkçenin sadeleşmesi, gazete makalesi, fıkra, hikâye ve şiir gibi yeni edebî türlerin gelişmesi yolunda özellikle genç kalemleri teşvik etmek amacıyla bazı yarışmalar düzenlemiş ve ödüller dağıtmıştır.

Avrupa'daki edebî gelişmelerin günü gününe takip edilmeye çalışıldığı görülen dergide yeni ölmüş edebiyatçılarla ilgili değerlendirmelerin yanı sıra bir kısım edebiyat tartışmalarından da söz edilmiştir. Lamartine, François Coppée, Victor Hugo, Guy de Maupassant, Alexandre Dumas, Paul Bourget ve Pierre Loti gibi isimler başta olmak üzere romantik ve realist Fransız şair ve yazarlarından tercümelere veya onlarla ilgili tanıtım yazılarına yer verilmiş (bkz. “Lamartine ve Âsârı”, sy. 17; “Goncourt'lar”, sy. 48; “George Sand Meselesi”, sy. 58; “Guy de Maupassant”, sy. 65, “Emile Zola ve Âsârı”, sy. 71–72; “Alphonse Daudet”, sy. 113–114; “Zola Dâvâsının Temyîzi”, sy. 129; “Taine”, sy. 163–165; “Pierre Loti'ye Dair”, sy. 166), ayrıca “İtalyan Edebîyat-ı Hâzîrası” (Refik Âli, sy. 171–178) gibi birkaç sayı devam eden incelemeler de yer almıştır. O döneme ait edebî meseleler hakkında önemli bir belge niteliğindeki “İcmâl-i Edebî” sütununda Türk edebiyatı üzerine çeşitli değerlendirmelerle birlikte dil, tarih, mûsiki ve felsefeye dair dikkate değer makaleler yayımlanmıştır. Derginin “Kısm-ı Nisâ” bölümünde kadınlar için faydalı olabilecek bilgiler yanında çeşitli elbise modellerine kadar değişik konularda malûmat verilmiş, arka kapağında ise fennî nitelikte bilmecelele bilhassa çocuklara yönelik yayınlar yapılmıştır.

Ma'lûmât'ın neşredildiği yıllarda Türk edebiyatında canlı bir yayım faaliyeti mevcut olup bu sırada *Servet-i Fünûn* dergisi sanat ve edebiyat anlayışı bakımından

Ma'lûmât'tan farklı bir çizgide bulunmaktaydı. Dönemle ilgili hâtıralarını kaleme alan *Servet-i Fünûn* yazarlarından Hâlid Ziya (Uşaklıgil), Hüseyin Câhid (Yalçın) ve Mehmed Rauf ile derginin sahibi Ahmed İhsan'ın (Tokgöz) yazdıklarında, Baba Tâhir'in ve *Ma'lûmât*'ın özellikle *Servet-i Fünûn* gibi yeni edebî oluşumlara karşı bir denge unsuru olarak doğrudan doğruya Sultan II. Abdülhamid tarafından desteklendiği ileri sürülmüş, gerek derginin sahibiyle gerekse *Ma'lûmât*'la ilgili yer yer hakarete varan bir üslûpla eleştiriler yapılmıştır. Ancak *Ma'lûmât*'ın edebiyat ve yayın faaliyetleri arasında önemli bir boşluğu doldurduğu ve bir kısım araştırmacıların "Mutasavvıtın" adını verdiği, aralarında Ahmed Râsim, Ali Kemal, Müstecâbîzâde İsmet, Mehmed Celâl ve Andelib gibi şair ve yazarların bulunduğu bir edebî topluluğu bünyesinde barındırdığı görülmektedir.

Dergi ayrıca, Türk edebiyatı tarihinde meşhur olan "Abes-muktebes" ve "Klasikler" adlı edebî münakaşalarda doğrudan doğruya taraf olmuş, bu konular etrafında bazı meselelerin tartışılmasında önemli rol oynamıştır. *Servet-i Fünûn* hareketinin doğmasına sebep olan "Abes-muktebes" tartışmasını başlatan Hasan Âsaf adlı gencin "Bürhân-ı Kudret" adlı manzumesi *Ma'lûmât*'ta yayımlandığı gibi (26 Teşrin-i evvel 1311/7 Kasım 1895, sy. 20, s. 431); *Servet-i Fünûn* hareketinin dağılmasına yol açan ve başta Tefik Fikret olmak üzere diğer Servet-i Fünuncuları ağır bir dille tenkit eden Ali Ekrem'in (Bolayır) "Şiirimiz" adlı yazısı da yine *Ma'lûmât*'ta çıkmıştır (30 Teşrin-i sâni 1316/13 Aralık 1900, sy. 266, s. 526-530; 27 Kânun-ı evvel 1316/20 Aralık 1900, sy. 267, s. 539-542; 14 Kânun-ı evvel 1316/27 Aralık 1900, sy. 268, s. 554-564). "Klasikler" tartışması esas itibarıyla, "Bizim de bir klasik devrimiz var mıdır? Avrupa klasiklerinin dilimize nakli gerekli midir? Klasikleri asıllarına uygun olarak çevirecek mütercimlerimiz var mıdır?" soruları etrafında cereyan etmiştir. Bu tartışmayı Ahmet Midhat Efendi başlatmış, *İkdam* gazetesi sahibi Ahmed Cevdet, Cenab Şahabeddin, Necib Âsım (Yazıksız), Ahmed Râsim, Kemalpaşazâde Said, Hüseyin Dâniş, Hüseyin Sabri ve İsmail Avni'nin katılmasıyla aylarca devam etmiştir.

Ma'lûmât'ta bunların dışında Muallim Nâci üzerine Halil Edib ile Hüseyin Câhid, Arap ilimlerinden yararlanma konusunda Mustafa Sabri ile Hüseyin Câhid, taaddüd-i zevcât meselesi üzerine Cenab Şahabeddin ile Mustafa Sabri arasında cereyan eden tartışmalar yanında *Şemsâ*'nın, müellifinden izinsiz olarak dergide yayımlanmasından dolayı Recâizâde Ekrem ile Mehmed Tâhir arasında çıkan tartışma kısa sürede büyümüş ve sonunda derginin 23 ve 24. sayıları Maarif Nezâreti tarafından toplatılmıştır.

Derginin zaman zaman yayımlanan "Kısm-ı Arabî" ve "Kısmı Fârisî" nüshaları dışında "Hanımlara Mahsus *Ma'lûmât*" ile notalı müzik ilâvesi ve Teselya Muharebesi dolayısıyla bazı ilâveleri de vardır (Ashmead Bartlette, *Teselya Meydân-ı Harbinde*, çev. Mehmed Ekrem ve F. İskender, İstanbul, 1313/1898). Dergide sadece makalelere değil yerli ve yabancı şairlerden çevrilere de yer verilmiş, aralarında *Servet-i Fünûn*'un da bulunduğu bazı dergilerden iktibaslar yapılmıştır. Oldukça geniş bir yazı kadrosuna sahip bulunan derginin belli başlı şair ve yazarları arasında şu isimler dikkati çekmektedir: Ahmet Midhat, Andelib, Ebüzziya Tefik, Ahmed Râsim, Necib Âsım, Müstecâbîzâde İsmet, Ahmed Muhtar, Ali Rifat, Ali Kemal, Ali Rıza Seyfi, Hasan Âsaf, Halil Edib, Hâlid Eyüb, Üsküdarlı Sâfi, İsak Ferera, Midhat Bahârî, Avram Naun, Mustafa Sabri, İsmail Safâ, Mehmed Celâl, Mehmed Ziya, Rıza Tefik, Ahmed Refik, Tokadizâ-

de Şekib, Seydi Vasfî, Nureddin Ferruh, Milaslı İsmail Hakkı, Muallim Feyzi, İbrahim Cehdî müstear adıyla Süleyman Nazif, Fâik Ali, Ekrem Reşad, Nazif Sürûrî, Mehmed Sedad, Mehmed Re'fet, Fâik Es'ad, Yunus Nâdi.

IV. Bilgi Mecmuası

Türk Bilgi Derneği tarafından Kasım 1913-Haziran 1914 (Teşrin-i sâni 1329-Haziran 1330) tarihleri arasında toplam olarak yedi sayı yayımlanan *Bilgi Mecmuası*, tamamen akademik hüviyette bir fikir dergisidir.

Başlangıçta aylık olarak yayımlanmaya başlanan dergi, derneğin “ilmî reisi” eski Maarif nâzırı Emrullah Efendi başta olmak üzere Akçuraoğlu Yusuf, Ahmed Agayef (Ağaoğlu), Celâl Sâhir (Erozan), Ziya Gökalp, Köprülüzâde Mehmed Fuad ve Doktor Nâzım gibi bir kısmı daha çok II. Meşrutiyet'ten sonra şöhret bulan Osmanlı aydınlarının Académie Française'i örnek almak suretiyle, doğrudan doğruya mevcut bilgi birikimi doğrultusunda, araştırmaya dönük bir tür ilimler akademisi oluşturmak gayesiyle kurdukları Türk Bilgi Derneği'nin yayın organıdır.

“Türkiyat”, “İslâmiyat”, “Hayatiyat”, “Felsefe ve İçtimâiyat”, “Riyâziyat ve Maddiyat” ile “Türkçülük” adları altında altı şubeden meydana gelen dernek, ilk planda “memlekette hakiki usul ve ihtisas üzerine müesses ilmî bir cereyan vücuda getirmek” gayesiyle kurulmuş olup dönemin her biri kendi alanında şöhret kazanmış fikir ve ilim adamlarıyla yazarlarını bir araya getirmiştir. Bunlar arasında dergi yazarlarından başka, şubelere göre şu isimlerin yer aldığı görülmektedir:

Türkiyat Şubesi: Necib Âsım (Yazıksız, Reis), Akçuraoğlu Yusuf, Ahmed Agayef, Ahmed Cevdet (*İkdamcı* Cevdet, Oran), Ahmed Refik (Altınay), Hüseyinzâde Ali (Turan), Ziya Gökalp, Bursalı Mehmed Tahir, Andon Tıngır, Ârif, Fuad Râif (Köse) ve Mahmud Mian.

İslâmiyat Şubesi: Şeyhülislâm Mûsa Kâzım (Reis), Halim Sâbit (Şibay), Ebülûlâ (Mardin), Rıza Tevfik, Mansûrizâde Said, Ziya Gökalp, Halil Nimetullah (Öztürk), Şerefeddin (Yaltkaya), Seyyid, Abdülahad Davud, Ferid ve Şeyh Mahmud.

Hayâtiyat Şubesi: Selânikli Doktor Rifat (Reis), Reşad Bey, Âsaf Derviş, Orhan, Bahâeddin Şâkir, Âkil Muhtar (Özden), Tevfik Rüşdü (Aras), Tevfik Sâlim, Server Kâmil, Süleyman Numan, Adnan (Dr., Adıvar) ve Kadri Râşid.

Felsefe ve İçtimâiyat Şubesi: Emrullah Efendi (Reis), Hâşim Bey, Akçuraoğlu Yusuf, Ahmet Agayef, İsmail Hakkı (Baltacıoğlu), Zühdü, Ziya Gökalp, Fâik Sabri (Duran), Lütfi Fikri (Tozan), Mehmed Câvid ve Vâhid.

Riyâziyat ve Maddiyat Şubesi: Sâlih Zeki (Reis), Burhaneddin Bey, Tahsin, Cevad Tahsin, Sâlim, Fatın (Gökmen), Nureddin Bey.

Türkçülük Şubesi: Celâl Sâhir (Reis), Ömer Seyfeddin, Celâl Esad (Arseven), Hüseyin Câhid (Yalçın), Hamdullah Subhi (Tanrıöver), Salâh Cimcoz, Ziya Gökalp, Kâzım Nâmi (Duru), Mîmar Kemâleddin, Mehmed Emin (Yurdakul), Müfid Râtub ve Dr. Nâzım.

Başta tarih, dil, edebiyat ve felsefe olmak üzere sosyoloji, sanat tarihi, mimarî, siyaset, İslâmiyet, eğitim, pedagoji, tıp, iktisat ve matematik alanlarında devrine göre

oldukça ileri bir seviyede akademik hüviyette ilmî makalelerin yer aldığı derginin her sayısı bir kitap hacminde yayımlanmıştır. Daha ziyade kültürel anlamda Türkçülük ideolojisinin hâkim olduğu *Bilgi Mecmuası*'nda iktisadî konulardaki yazılar, 1910–1915 yılları arasında İstanbul'da yaşayan, daha sonra Almanya'da Lenin'in fahrî danışmanlığını da yapan, derneğin fahrî üyesi Rus asıllı Parvus (Alexandre Help-hand) tarafından kaleme alınmıştır. Derginin ilk sayısında, Türk edebiyatı tarihinde geleneksel anlamdaki tezkirecilik anlayışından modern anlamda edebiyat tarihine geçiş sürecinde bir dönüm noktası kabul edilen, Fuad Köprülü'nün “Türk Edebiyatı Tarihinde Usûl” (s. 3–52) adlı meşhur makalesi, altıncı sayısında ise derneğin nizam-nâmesi ile her şubede görev alan üyelerin isimleri ve ayrıntılı çalışma programı yayımlanmıştır.

Dergide yayımlanan diğer önemli makaleler arasında Ahmed Agayef'in “İslâmiyet'ten Evvel Araplar” (sy. 1, s. 53–62), Akçuraoğlu Yusuf'un “Osmanlı Saltanatı Müessesâtı Tarihine Dair Bir Tecrübe” (sy. 1–2, s. 82–96 ve 117–134), Mehmed İzzet'in “Eski Yunan'da Ahlâkî Felsefe: Zenon ve Muakkibleri” (sy. 2, s. 135–143), Muallim İsmail Hakkı'nın (Baltacıoğlu) “El İşlerinin Terbiye Nokta-i Nazarından Tedkiki” (sy. 3–4, s. 197–224 ve 329–363), Parvus'un “Türkiye'nin Mâlî Esâreti” (sy. 3, s. 225–253) ve “Türkiye İçin Mâlî Esâretten Kurtuluş Yolları” (sy. 5, s. 437–477), Dr. Abdullah Cevdet'in “Schiller'in Hayatı ve Eserleri” (sy. 3, s. 254–282), Mimar Mukbil Kemal'in “Memâlik-i Osmâniye'de Âsâr-ı Atıka ve Nefise-i İslâmiye Hırsızlığı” (sy. 5, s. 535–539), Rıza Tevfik'in “Felsefe-i Umûmiyeye Medhal” (sy. 6–7, s. 541–552; 676–703), Köprülüzâde Mehmed Fuad'ın “Hoca Ahmed Yesevî” (sy. 6, s. 611–645), Oktay Kaan'ın (Akçuraoğlu Yusuf) “Hindistan'da Türklük” (sy. 6–7, s. 570–585 ve 717–732), Necib Âsım'ın “Atasözleri ve Osmanlı Tarihi” (sy. 6, s. 661–663) ve Andon B. Tıngır'ın “Türk Dilinde 'Ne' Edat-ı Selbi” (sy. 6, s. 664–667) adlarını taşıyan yazıları bulunmaktadır.

İslâmiyet'ten önceki Araplardan Osmanlılarda saltanat müessesesine, Eski Yunan'da ahlâk felsefesinden kalp hastalıklarına, felç ve tifoya, Galata Borsası'ndan Türk atasözlerine kadar çok değişik ve farklı konularda araştırma ve incelemelerin yayımlandığı *Bilgi Mecmuası*'nın oldukça geniş bir yazar kadrosuna sahip olduğu da dikkati çekmektedir. Derginin yazarları arasında yukarıda adları geçenler dışında şu isimler de yer almaktadır: Selânikli Doktor Rifat, Mustafa Şeref, Seyyid Hâşim, M (oiz) Kohen (Tekin Alp), Şerefeddin (Yaltkaya), M. Zekeriya (Sertel), A. Zeki Velidî (Togan), Ali Muhtar, Müfid Râtub, Koloman Balkani, Dr. Tevfik Rüşdü, Mehmed Emin (Yurdakul) ve Ali Muhtar.

Fransa ve İngiltere gibi Avrupa ülkelerindeki ilim akademilerine benzer bir şekilde kurulan ve bu doğrultuda faaliyet gösteren Türk Bilgi Derneği ile derneğin yayın organı olan *Bilgi Mecmuası*, I. Dünya Savaşı'nın çıkması ve bir süre sonra Osmanlı Devleti'nin de bu savaşa katılması dolayısıyla tarihe karışır. Daha önce, II. Meşrutiyet'ten sonra yayımlanan *Ulûm-ı İktisâdiye ve İctimâiye Mecmuası* (1909–1910 yılları arasında 18 sayı) hariç tutulursa, bu tarihe gelinceye kadar Osmanlı kültür hayatında yer alan dergiler arasında bir benzeri bulunmayan *Bilgi Mecmuası*, kısa ömürlü olmasına rağmen, XX. yüzyıl başlarında Osmanlı entelektüellerinin bilgi birikimini ortaya koyan önemli bir yayın organıdır.

Kaynakça**Dergâh Mecmuası İçin Kaynakça**

- Ayvazoğlu, Beşir, *Yahya Kemal: Eve Dönen Adam*, Ankara, 1985, s. 87–96.
- Bakırcıoğlu, Ziya, “Dergâh”, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, İstanbul, 1978, c. II, s. 245–246.
- Banarlı, Nihad Sami, *Yahya Kemal'in Hâtıraları*, İstanbul, 1960, s. 43–49.
- Dinç, Betül, “Dergâh Mecmuasının Tedkiki”, *Mezuniyet Tezi*, İstanbul, 1974, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, nr. 10406.
- Somar, Ziya, “Memleketimizde Bergson”, *Bergson: Hayatı, Felsefesi, İlk Eserleri*, İstanbul 1939, s. 189–194.
- Tanpınar, Ahmet Hamdi, *Yahya Kemal*, İstanbul, 1963, s. 13–37.
- Uçman, Abdullah, “Dergâh”, *DİA*, İstanbul, 1994, c. IX, s. 172–174.
- Ülken, Hilmi Ziya, *Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi*, Konya, 1966, s. 615–627.
- Yakup Kadri, “Dergâh Mecmuası”, *İkdam*, 8 Nisan 1922, sy. 9002.

Hayat Mecmuası İçin Kaynakça

- Bakırcıoğlu, Ziya, “Hayat”, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, İstanbul, 1981, c. IV, s. 171–172.
- Dalga, Nebahat, “Hayat Mecmuasındaki Fikrî ve İlmî Makalelerin İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2002.
- Güneş, Mehmet, “Hayat Mecmuasında Edebî Muhteva”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2004.
- Kaplan, Mehmet, İ. Enginün, Z. Kerman, N. Birinci ve A.Uçman, *Atatürk Devri Fikir Hayatı*, Ankara, 1982, c. I-II, s. vii-xxxiv.
- Kaplan, Mehmet, *Tanpınar'ın Şiir Dünyası*, İstanbul, 1963, s. 23–28.
- Kısakürek, Necip Fazıl, *Bâbü'ali*, İstanbul, 1976, s. 16-21.
- Özpay, Ahmet, “Hayat Mecmuasındaki Sanat, Edebiyat ve Fikir Yazılarının Sınıflandırılması ve Değerlendirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1998.
- Parlak, Mustafa, “1926–1930 Yılları Arasında Neşredilen *Hayat* Mecmuasının Hars ve Edebiyat Tarihimizdeki Yeri”, *Milli Kültür*, Aralık 1984, sy. 47, s. 25 ve 95.
- Parlak, Mustafa, “Hayat Mecmuası'nın 1–3 Ciltlerindeki Edebî Makaleler ve Tahlilî Fihristi”, Doktora Ön Çalışması, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, 1982.
- Uçman, Abdullah, “*Hayat* Mecmuası Üzerine”, *Tarih ve Toplum*, Şubat 1998, sy. 170, s. 5–9.

Ma'lûmât Mecmuası İçin Kaynakça

- Ahmed İhsan (Tokgöz), *Matbuat Hâtıralarım (1888–1923)*, İstanbul, 1930, s. 79–82 ve 100–105.

- Bıyık, Sıdık, “*Musavver Ma'lûmat Mecmuası'nın* (8–11) Ciltlerindeki Edebî Makaleler ve Tahlilî Fihrist”, Doktora Ön Çalışması, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1979.
- Birinci, Necat, *Mehmed Rauf'un Anıları*, Rahim Tarım (haz.), İstanbul, 2001, s. 54, 56, 106.
- Birinci, Necat, “Muktebes-Abes Tartışmasından Önce Kulak İçin Kafiye”, *Edebiyat Üzerine İncelemeler*, İstanbul, 2000, s. 119–126.
- Evren, Aysel, “*Ma'lûmat Mecmuasında* Neşrolunan Edebiyata Ait Makaleler”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1970.
- Hüseyin Câhid (Yalçın), *Kavgalarım*, İstanbul, 1326 (1910).
- Kaplan, Mehmet, *Tevfik Fikret: Devir, Şahsiyet, Eser*, 2. baskı, İstanbul, 1987, s. 40, 80–83, 89–90, 100, 114, 220.
- Kaplan, Ramazan, *Klasikler Tartışması (Başlangıç Dönemi)*, Ankara, 1998.
- Koloğlu, Orhan, “Malûmat”, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, İstanbul, 1994, c. V, s. 283.
- Öztürk, Nurettin, *Türk Edebiyatında Polemik ve “Kavgalarım”*, İstanbul, 2005, s. 64–65, 141–142.
- Uç, Himmet, “*Ma'lûmat Mecmuası* ve Muallim Nâci Efendi”, *Türk Dünyası Araştırmaları*, 1990, sy. 66, s. 69-76.
- Uç, Himmet, “Malûmat”, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, İstanbul, 1986, c. VI, s. 128–129.
- Uç, Himmet, *Mutavassûtîn ve Edebî Tenkid*, Diyarbakır, 1991.
- Uç, Himmet, “*Musavver Ma'lûmat Mecmuası'nın* (1-7) Ciltlerindeki Edebî Makaleler ve Tahlilî Fihrist”, Doktora Ön Çalışması, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1978.
- Uçman, Abdullah, *Edebiyat-ı Cedîde'ye Dair Ali Ekrem'den Rıza Tevfik'e Bir Mektup*, İstanbul, 1997.
- Uçman, Abdullah, “Ma'lûmât”, *DİA*, c. XXVII, Ankara, 2003, s. 543–545.
- Uşaklıgil, Halid Ziya, *Kırk Yıl*, 2. baskı, İstanbul, 1969, s. 422–423 ve 542.

Bilgi Mecmuası İçin Kaynakça

- Bakırcıoğlu, Ziya, “Bilgi Mecmuası”, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, İstanbul, 1977, c. I, s. 431.
- Toprak, Zafer, “II. Meşrutiyet'te Fikir Dergileri”, *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, İstanbul 1985, c. I, s. 128.
- Toprak, Zafer, “Türk Bilgi Derneği ve *Bilgi Mecmuası*”, *Osmanlı İlmî ve Meslekî Cemiyetleri*, İstanbul, 1987, s. 247–254.
- Uçman, Abdullah, “*Bilgi Mecmuası Üzerine*”, *Tarih ve Toplum*, Eylül 2003, sy. 237, s. 132–134.

Among Journals: Hayat, Malûmat, Bilgi ve Dergâh Journals

Abdullah UÇMAN

Abstract

Dergâh Journal

Published in the midst of the painful and hopeful atmosphere of the National Struggle, the journal has taken lead in the representation of mainly history, arts and cultural nationalism.

Key Words: Dergah, National Struggle, journal

Hayat Journal

This journal, as the most important publications of the Republican ideology, published strict analyses and evaluations in fields such as literature, history, sociology, language, woman, ethics, philosophy, theatre and architecture.

Key words: Hayat, Republic, journal.

Malûmat Journal

This journal was the representative of a conservative sense of literature during the years when Servet-i Fünûn group was active in the history of Turkish literature.

Key words: Malûmat, Servet-i Fünun, journal

Bilgi Journal

This academic journal was published by the Turkish Knowledge Association of Ottoman intellectuals of the Second Constitutional Era in order to establish an academy for the sole purpose of research after the example of the French Scientific Academy.

Key words: Bilgi, Constitutional Era, journal.

Dergiler Arasında: Dergâh, Hayat, Malûmat ve Bilgi Mecmuaları

Abdullah UÇMAN

Özet

Dergâh Mecmuası

Milli Mücadele günlerinin acılı ve ümitli havası içinde yayımlanan dergi, yayın hayatı süresince esas olarak tarih, sanat ve kültür milliyetçiliği anlayışının öncülüğünü yapmıştır.

Anahtar Sözcükler: Dergâh, Mili Mücadele, dergi

Hayat Mecmuası

Cumhuriyet ideolojisinin en önemli yayın organı olan dergi, edebiyat, tarih, sosyoloji, dil, kadın, ahlak, felsefe, tiyatro ve mimari gibi çok geniş bir alanda ciddi tahlil ve değerlendirmelere yer vermiştir.

Anahtar Sözcükler: Hayat, Cumhuriyet, dergi

Malûmat Mecmuası

Türk edebiyatı tarihinde Servet-i Fünûn topluluğunun faaliyet gösterdiği yıllarda daha çok muhafazakâr çizgide bir edebiyat anlayışının temsilciliğini yapmıştır.

Anahtar Sözcükler: Malûmat, Servet-i Fünun, dergi

Bilgi Mecmuası

Türk Bilgi Derneği tarafından yayımlanan akademik hüviyetteki dergi, II. Meşrutiyet devri Osmanlı aydınlarınca Fransız İlimler Akademisi'ni örnek alarak doğrudan doğruya araştırmaya yönelik bir akademi kurmak amacıyla çıkarılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Bilgi, Meşrutiyet, dergi.